

Klaar voor de toekomst

De samenvoeging van Geldrop en Zesgehuchten

Klaasje Douma (m.m.v. Andre Josiassen)

Inleiding

In november 1919 kregen gemeentebesturen in Noord-Brabant een circulaire van Gedeputeerde Staten, gedateerd de negentiende van die maand, waarin zij de besturen van gemeenten met minder dan drieduizend inwoners in overweging gaven om zich bij één of meer buurgemeenten aan te sluiten.[1] Het dagelijks bestuur van de provincie had goede redenen voor deze suggestie. In de negentiende eeuw was Nederland een nachtwakersstaat waarin de overheid zich zo weinig mogelijk met de burger bemoeide. Dat veranderde in het begin van de twintigste eeuw. De overheid ging het als haar taak zien op verschillende terreinen mede voor het welzijn van burgers te zorgen. Dat resulteerde in steeds meer wetgeving, voorschriften en verordeningen en de oprichting van instellingen die toezicht moesten houden op de uitvoering hiervan of die de uitvoering zelf ter hand moesten nemen.[2]

Voor na de Eerste Wereldoorlog kregen gemeenten te maken met zaken als woningbouw, aanleg van elektriciteit, riolering en veel andere taken die allemaal geld kostten. Voor veel plattelandsgemeenten was dat bijna niet meer op te brengen. Het steeds weer verhogen van de gemeentelijke belastingen bood voor de financiële problemen geen oplossing. Daarnaast moesten gemeenten op verschillende terreinen sowieso gaan samenwerken om het hoofd te bieden aan de hoeveelheid werk die op hen afkwam. Het lag dus voor de hand om na te denken over het samenvoegen van gemeenten. De grotere gemeenten die zo zouden ontstaan konden niet alleen gemakkelijker voldoen aan de eis van dure sociale maatregelen. Door meer efficiëntie konden ook de kosten van de interne huishouding sterk worden teruggebracht. Gedeputeerde Staten stelden de besturen van de kleine gemeenten voor om het probleem in hun raadsvergaderingen ter sprake te brengen en de uitslag aan Gedeputeerde Staten mee te delen.

[1] J.J.F. de Waal, 'Een aanhangsel van Heeze', *Heemkronyk* 35 (1996) nr. 4 147-161, aldaar 150-152.

[2] Redactie Heemkronyk, *Het gaat den boeren goed; ze trouwen nog al* (Geldrop 2012) 185.

In de gemeente Leende bijvoorbeeld besprak de gemeenteraad de circulaire in de raadsvergadering van 6 december 1919.[3] Geen van de leden zag iets in een samengaan van Heeze en Leende. Wel kwam een vergroting van Leende ter sprake door Sterksel bij Leende te trekken. In de raadsvergadering van 12 januari 1920 besloot de raad tot een negatief antwoord aan Gedeputeerde Staten als reactie op hun circulaire. In Heeze besprak de raad de circulaire in de vergadering van 20 januari 1920.[4] Men was tegen een samenvoeging met een andere gemeente omdat Heeze binnen enkele jaren meer dan 3.000 inwoners zou tellen en best zelfstandig kon bestaan. Omdat men in Sterksel wel voelde voor een samengaan met Heeze, kwam de kwestie op 27 augustus 1920 opnieuw ter sprake. De meerderheid van de raad was tegen samengaan. Enerzijds vertrouwde men de ontginningsmaatschappij, de eigenaar van Sterksel, niet en anderzijds vond men Sterksel als 'landelijk gehucht' beter bij Leende passen. Dus ook de raad van Heeze zond Gedeputeerde Staten een negatief antwoord.[5]

De argumenten van de Commissaris van de Koningin

In Zesgehuchten lag de zaak heel anders. Toen de raad daar de circulaire ontving, waren de discussies en besluitvorming over aansluiting bij Geldrop al in een vergevorderd stadium. De raadsleden kregen elk een exemplaar van de circulaire mee naar huis om deze te kunnen bestuderen.[6]

Al in 1918 sprak de Commissaris van de Koningin tijdens zijn werkbezoek op 3 augustus met burgemeesters en

[3] Regionaal Historisch Centrum Eindhoven (RHCE), Gemeentearchief Leende (GAL), inv.nr. 451, notulen gemeenteraad Leende van 6 december 1919.

[4] Zie noot 1.

[5] De Waal, 'Een aanhangsel van Heeze', 155-156; Peter Dekkers, 'Sterksel en Heeze: verbondenheid zonder eenheid', in: Eric Kolen en Lily Hollanders, *De Sgonste Parel van Brabant: een kleurrijk mozaïek gevormd door Heeze-Leende-Sterksel* (Geldrop 1998) 155-156.

[6] RHCE, Gemeentearchief Zesgehuchten (GAZ), inv. nr. 8, notulen gemeenteraad Zesgehuchten van 18 december 1919.

wethouders over een eventueel samengaan met Geldrop.[7] De burgemeester, Albertus Nicolaas Fleskens (1874-1965), ook burgemeester van Geldrop, was het eens met de argumenten van de Commissaris. De wethouders, Antonie Hubertus van Gastel (*1876) en Mathijs Feijen (1865-1934), lieten zich er niet over uit. De Commissaris stelde dat Zesgehuchten een straatarme gemeente was en dat de financiën van de gemeente naar zijn mening op den duur niet toereikend zouden zijn voor een eigen administratie. De rijke fabrikanten waren woonachtig in Geldrop, terwijl meer dan vierhonderd arbeiders in Zesgehuchten woonden. Beide gemeenten hadden in veel opzichten dezelfde belangen en het leek de Commissaris dan ook logisch dat ze op den duur verenigd zouden worden.

Portret van Arthur Eduard Joseph baron van Voorst tot Voorst (1858-1928), 1933; Piet Slager (1871-1938); collectie Provinciehuis Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch. (Bron: rkd.nl/nl/explore/images/181868)

[7] Redactie, *Het gaat den boeren goed*, 131.

In hoeverre worden de argumenten van de Commissaris gestaafd door de feiten? Al in 1904 bleek dat Zesgehuchten een arme gemeente was. Toen berichtte de gemeenteraad aan Gedeputeerde Staten dat de financiële situatie van de gemeente treurig was en dat de gemeente de uitgaven zo veel mogelijk probeerde te beperken omdat die de inkomsten verre overtroffen. In 1905 meldde het gemeenteverslag: “Wegens den treurigen financiëleen toestand der gemeente werden de onderhoudsuitgaven [van de gemeentebouwen] zo veel mogelijk beperkt”. [8] In 1915 wees men een verzoek om een bijdrage door het Koninklijk Nationaal Steuncomité af omdat de gemeente daar geen geld voor had. In 1916 en 1919 had de gemeenteraad om dezelfde reden grote bezwaren tegen het verhogen van de jaarwedden van burgemeester en wethouders. [9]

Om zoveel mogelijk kosten te besparen streefden plattelandsgemeenten in Noord-Brabant naar een zo klein mogelijk gemeentelijk apparaat. Voor het onderhoud van wegen en waterlopen maakten ze gebruik van bijdragen van de bevolking ‘in natura’, de zogenoemde hand- en spandiensten. [10] In Zesgehuchten vormden deze de kurk waarop de gemeentelijke onderhoudswerkzaamheden dreven. Pas in 1917 nam de gemeente hiervoor één arbeider in dienst, de jachtopziener Antonie Verberne (1881-1964). [11] Dit betekende niet het einde van de hand- en spandiensten, want in 1920 maakte de gemeente hier nog steeds gebruik van. [12]

De ambtelijke werkzaamheden die voortvloeiden uit nieuwe wetgeving bezorgden de gemeente behoorlijk wat hoofdbreken. Hoewel Zesgehuchten zelf geen bouwactiviteiten ontplooiden, was de gemeente wel verplicht een bouwinspecteur toezicht te laten houden op de handha-

[8] RHCe, GAZ, inv.nr. 6, notulen gemeenteraad Zesgehuchten van 11 november en 5 december 1904; inv.nr. 26b, gemeenteverslag Zesgehuchten van 1905.

[9] RHCe, GAZ, inv.nr. 7, notulen gemeenteraad Zesgehuchten van 7 september 1915; inv.nr. 8, notulen gemeenteraad Zesgehuchten van 15 november 1919; inv.nr. 26b, gemeenteverslag Zesgehuchten van 1916.

[10] Zie hiervoor: Redactie, *Het gaat den boeren goed*, 130-131.

[11] RHCe, GAZ, inv.nr. 10, notulen college Zesgehuchten van 9 juli 1917.

[12] RHCe, GAZ, inv.nr. 8, notulen gemeenteraad Zesgehuchten van 17 mei 1920. Besluit om in de volgende week de hand- en spandiensten in de verschillende gehuchten te doen aanvangen.

ving van de bouwverordeningen. In 1908 berichtte het college van B&W aan de gezondheidscommissie te Eindhoven dat men sympathiek stond tegenover de benoeming van een woningsinspecteur, maar dat de gemeentelijke financiën dat niet toestonden.[13] Na veel overleg kwamen alle gemeenten in het ressort van de gezondheidscommissie Eindhoven overeen gezamenlijk één ambtenaar in dienst te nemen. De raad van Zesgehuchten benoemde deze ambtenaar, Petrus H.A.S. Breukel (1866-1945), op 12 september 1912.[14] Een gezondheidscommissie bestond uit artsen, burgemeesters, juristen en specialisten op het gebied van de gezondheidszorg en aanverwante sociale sectoren. Zij hielden toezicht op de gemeentelijke activiteiten in die sectoren in een bepaald gebied (ressort) en ondersteunden daarmee ook de kleine gemeenten, die het ontbrak aan ambtelijke deskundigheid.

Hoog Geldrop omstreeks 1920 met postbode Harry van Vlerken (1892-1976).

(Bron: Collectie Historisch Documentatiecentrum Geldrop-Mierlo)

De ambtelijke problemen bestreed men in Zesgehuchten voornamelijk door middel van samenwerking met Geldrop. In 1917 werd de Huurcommissiewet uitgevaardigd als gevolg waarvan gemeenten huurcommissies mochten instellen die konden beoordelen of een huurverhoging was toegestaan. De gemeente Geldrop stelde aan de gemeente Zesgehuchten voor een gezamenlijke commissie

in het leven te roepen. Op 2 april 1918 berichtte het college van B&W aan Geldrop hiermee akkoord te zijn en op 14 augustus stelde men Gedeputeerde Staten op de hoogte van deze gezamenlijke huurcommissie. Tevens deed het college mee dat alle vragen daaromtrent door Geldrop beantwoord zouden worden.[15]

Na ontvangst in januari 1917 van een circulaire van de minister van Waterstaat betreffende een werkloosheidsverzekering, antwoordde het college van Zesgehuchten dat het in overleg was getreden met het gemeentebestuur van Geldrop “teneinde te geraken tot gezamenlijke toetreding tot de subsidieregeling inzake het verlenen van financiële steun ten behoeve van werkloozenkassen”. In 1918 vroeg Zesgehuchten nogmaals aan Geldrop om samenwerking. De fabrikanten immers die in de kosten van de ondersteuning bijdroegen, woonden in Geldrop en ook daar beschikte men over de gegevens ter beoordeling van een eventuele ondersteuning.[16]

Tijdens de Eerste Wereldoorlog moesten gemeenten als uitvloeisel van de Distributiewet 1916, alleen of samen met andere gemeenten, een gemeentelijk distributiebeprijf oprichten. Zesgehuchten en Geldrop werkten hierbij samen en ondanks die samenwerking had het bedrijf het niet gemakkelijk de opgedragen taken uit te voeren.[17]

Vanaf 1912 waren gemeenten verplicht om voldoende medische hulp voor de armen beschikbaar te stellen. Dat gebeurde in de vorm van de ook vóór die tijd al bestaande zogenoemde ‘armendokter’. Deze werd door de gemeente betaald om de armen medisch te verzorgen en aan hen medicamenten te verstrekken. Een belangrijk onderdeel van het werk van een armendokter was het doen van bevallingen. Voorts was de gemeentegeneesheer ook de gemeentelijke lijkschouwer en verantwoordelijk voor het geven van de verplichte pokkenvaccinaties.[18] Zesgehuchten had geen eigen gemeentelijk geneesheer, maar huurde die van Geldrop in. Tot 1902 was dat Johannes Jaspers (1830-1907), die in Geldrop in dat jaar werd opgevolgd door Louis J.M. van Erp (1866-1934). Jaspers bleef actief voor de gemeente Zesgehuchten tot

[15] RHCE, GAZ, inv.nr. 18, correspondentieregister B. en W., 2 april 1918 no 43 en 14 augustus 1918 no 77.

[16] RHCE, GAZ, inv.nr. 10, notulen college Zesgehuchten van 15 februari 1917 en 16 december 1918; inv. nr. 18, correspondentieregister B. en W., 17 februari 1917 no 26.

[17] Redactie, *Het gaat den boeren goed*, 114-115.

[18] *Idem*, 238.

[13] RHCE, GAZ, inv.nr. 18, correspondentieregister B. en W., 7 mei 1908 no. 81.

[14] RHCE, GAZ, inv.nr. 7, notulen gemeenteraad Zesgehuchten van 19 september 1912; inv.nr. 18, correspondentieregister B. en W., 14 september 1912 no 130.

zijn overlijden in 1907, waarna Van Erp daar ook werd aangesteld.[19] Een andere 'ambtenaar' die voor zowel de gemeente Zesgehuchten als de gemeente Geldrop werkte, was veldwachter Hendrik van Mol (1877-1950). In ieder geval vanaf 1913 verrichtte hij als veldwachter van Zesgehuchten ook werkzaamheden voor Geldrop. In eerste instantie werd hij hiervoor beloond met een gratificatie, maar vanaf 1913 betaalde Geldrop een vast bedrag aan Zesgehuchten. Nog later droeg Geldrop een bepaald deel van het salaris van Van Mol bij. In 1920 was dat 2/3 deel van het salaris van f900,-.[20]

De gemeente Zesgehuchten was inderdaad een arme gemeente die op diverse creatieve manieren de eindjes aan elkaar moest knopen. Dat werd mede veroorzaakt doordat er onvoldoende belasting kon worden geheven. De opmerking van de Commissaris over de rijke fabrikanten in Geldrop en de vierhonderd arbeiders in Zesgehuchten had hier waarschijnlijk betrekking op. De fabrikanten die profiteerden van de inzet van de arbeiders betaalden in Zesgehuchten geen belasting omdat ze daar niet woonden. De hoofdelijke omslag[21] bedroeg in Zesgehuchten in 1921 4,5 % en zou toenemen omdat in de gemeente alleen maar kleine belastingbetalers woonden. In het met rijkere inwoners bedeelde Geldrop bedroeg de omslag in 1920 2,4%, door de Commissaris heel weinig drukkend genoemd.[22] Een ander nadeel voor Zesgehuchten als gevolg van de bevolkingssamenstelling was de gedwongen winkelnering. In 1914 kende Geldrop nog drie winkels waar de fabrikant zijn arbeiders dwingend adviseerde om daar te kopen. Dat betekende dat zijn arbeiders die in Zesgehuchten woonden daar niet hun inkopen deden. Omdat het merendeel van de in

[19] RHCe, GAZ, inv.nr. 7, notulen gemeenteraad Zesgehuchten van 16 februari 1909.

[20] Redactie, *Het gaat den boeren goed*, 172-173.

[21] De hoofdelijke omslag was een op het geschatte inkomen gebaseerde belasting en heette vanaf 1921 dan ook gemeentelijke inkomstenbelasting, maar vanaf dat jaar werden de regeling van de aanslagen en de invordering overgebracht naar het Rijk. De gemeenteraad bepaalde jaarlijks het benodigde bedrag dat via deze belasting opgebracht moest worden, de belastinggrondslag, de klassenindeling en het percentage. P.M.M. Klep, A. Lansink en W. van Mulken, *De kohieren van de gemeentelijke hoofdelijke omslag, 1851-1922*. Broncommentaren I ('s-Gravenhage 1987) op <http://resources.huylens.knaw.nl/>.

[22] Redactie, *Het gaat den boeren goed*, 113.

Zesgehuchten woonachtige arbeiders buiten de gemeente werkte, ontleende de Zesgehuchtense middenstand geen of onvoldoende inkomen aan een belangrijk deel van de inwoners van Zesgehuchten, en dit had een funeste invloed op deze middenstand.[23] In 1918 vermeldde het gemeenteverslag nog dat "[n]iet alleen de kleine distributieomzet maar ook de drukkende concurrentie der gemeente Geldrop [de] oorzaak [waren] dat de winkelnering in deze gemeente kwijnde." [24]

Sint Annagesticht en schoolgebouw aan het Bogardeind, 1903.

(Bron: Collectie Heemkundekring 'De Heerlijkheid Heeze-Leende-Zesgehuchten')

Naast de ambtelijke samenwerking op gemeentelijk niveau, hadden de inwoners van beide gemeenten ook op andere terreinen met elkaar te maken. De meisjes uit Zesgehuchten bijvoorbeeld bezochten de bijzondere school in Geldrop. Op het terrein van de landbouw had Zesgehuchten een voortrekkersrol. Nadat in 1893 zowel in Geldrop als in Zesgehuchten een particulier zuivelfabriekje was opgericht, groeide uit die initiatieven een coöperatief fabriekje op het Zesgehuchtense gehucht Hoog Geldrop.[25] Zesgehuchten had een fokvereniging waarbij ook Geldropse boeren zich konden aansluiten. Deze fokvereniging vroeg dan ook subsidie aan het Geldropse gemeentebestuur. Raadslid Johannes Sanders (1867-1949) vroeg zich bij de behandeling van zo'n aanvraag in de vergadering van 5 juli 1919 af of de be-

[23] *Idem*, 236.

[24] RHCe, GAZ, inv.nr. 26b, gemeenteverslag Zesgehuchten van 1918.

[25] Jean Coenen, *Alles wat hier leeft, spint, twernt of weeft: geschiedenis van Geldrop en Zesgehuchten* (Geldrop 1987) 192.

langen van Zesgehuchten niet veel groter waren dan die van Geldrop, hoewel Geldrop meer bijdroeg. Burgemeester Fleskens antwoordde dat een fokvereniging alleen voor Geldrop geen bestaansrecht had en dat de medewerking van de boeren van Zesgehuchten onontbeerlijk was.[26]

ten zonder stroom.[27] De voor Geldropse fabrikanten belangrijke aanlegplaats aan het Eindhovens Kanaal lag op het grondgebied van Zesgehuchten, maar moest door Eindhoven onderhouden worden.[28] De andere belangrijke aansluiting op het landelijke vervoersnetwerk, de spoorlijn met station en los- en laadplaats, lag op

De aanlegplaats aan het Eindhovens Kanaal bij Hulst.

(Bron: Collectie Heemkundekring 'De Heerlijkheid Heeze-Leende-Zesgehuchten')

Ten aanzien van de infrastructuur bestond er een onderlinge afhankelijkheid. Zesgehuchten heeft nooit een gemeentelijk elektriciteitsbedrijf gehad en besloot in 1913 om in de toekomst gebruik te gaan maken van stroomlevering door de op te richten provinciale elektriciteitscentrale. Nadat Geldrop als eerste gemeente in 1914 aan het elektriciteitsnet van de P.N.E.M. werd aangesloten, betrokken bedrijven op het grondgebied van Zesgehuchten die stroom nodig hadden, deze van het bedrijf in Geldrop. In 1916 startten besprekingen tussen Geldrop en Zesgehuchten om ook de huizen in Zesgehuchten aan te sluiten. Voor de kom was dat wel mogelijk, maar voor de gehuchten leverde dat teveel problemen op. Zo bleven de particulieren in Zesgehuch-

Zesgehuchtens grondgebied en in het buurtschap Papenvoort was er ten behoeve van de aanleg onteigend en bebouwing afgebroken.

De door de Commissaris genoemde overeenkomstige belangen bestonden dus inderdaad. De argumentatie die hij in het verslag van zijn bezoek in 1918 verwoordde, kunnen we op basis van het vorenstaande als adequaat bestempelen. Er was nog meer te zeggen voor een samenvoeging van beide gemeenten. Ze hadden sinds 1908 dezelfde burgemeester. De Geldropse industrie betrok veel arbeidskrachten uit Zesgehuchten en de Zesgehuchtense boeren zetten hun producten af in Geldrop. Het was dus logisch dat Gedeputeerde Staten de ideeën van de Commissaris in daden omzetten.

[26] RHCe, Gemeentearchief Geldrop (GAG), inv.nr. 11, notulen gemeenteraad Geldrop van 5 juli 1919.

[27] Redactie, *Het gaat den boeren goed*, 278-279.

[28] Zie voor deze aanlegplaats: *Idem*, 262.

In de gemeenteraad van Zesgehuchten

Dat gebeurde door het sturen van een brief naar het gemeentebestuur van Zesgehuchten. Deze brief werd door de gemeenteraad behandeld in de zitting van 19 mei 1919.[29] Het onderwerp van de brief betreft de wenselijkheid om Geldrop en Zesgehuchten tot één gemeente te verenigen en de inhoud sluit aan bij het hiervoor genoemde gesprek tussen de Commissaris van de Koningin en burgemeester en wethouders. De gemeenteraad van Zesgehuchten bestond op 19 mei 1919 uit de volgende landbouwers: Petrus Schenkels (1836-1920), Hubertus van Stekelenburg (1849-1926), Antonie Hubertus van Gastel (1876-1954), Mathijs Feijen (1865-1934), Johannes Geven (1856-1925), Mathijs van Rijsingen (1845-1932) en Peter van Gastel (1859-1943).

Burgemeester van Geldrop en Zesgehuchten, Albertus Nicolaas Fleskens (1874-1965), ca. 1913.

(Bron: Onze afgevaardigden (Rotterdam 1913); foto H.J. Tollens O.Hzn., Eindhoven)

Gedeputeerde Staten stelde voor om de feitelijke eenheid die in 1919 bestond als gevolg van de ligging, de gemeen-

[29] RHCe, GAZ, inv.nr. 8, notulen gemeenteraad Zesgehuchten van 19 mei 1919.

schappelijke regelingen op diverse gebieden en het jarenlang bestuur door dezelfde burgemeester tot een wettelijke eenheid te maken. Veel verbeteringen in sectoren als het onderwijs, de politie en brandweer, de verlichting en volksgezondheid, waaraan een kleine gemeente vanwege de kosten niet kon denken, waren door een grote gemeente wel te realiseren.

Hoewel de raadsleden de aan annexatie verbonden voordelen moesten erkennen, vonden ze het opgeven van zelfstandigheid een groot nadeel. "Iedere gemeente heeft toch hare eigenaardigheden, haar eigen karakter, haar eigen belangen." Ze waren bang dat de belangen van industriplaats Geldrop en landbouwdorp Zesgehuchten niet steeds parallel zouden lopen en het bestuur van de nieuwe gemeente minder rekening zou houden met de inwoners van Zesgehuchten, die tenslotte in de minderheid waren (ongeveer 1/3 van het aantal inwoners van Geldrop). "Evenwel de finantiën der gemeente zijn verre van rooskleurig en waar de belastingen, die reeds nu zwaar zijn, in de toekomst de draagkracht der ingezetenen zullen te boven gaan," was dat toch de reden om over de bezwaren heen te stappen. De raad sprak met algemene stemmen uit dat "vereniging van beide gemeenten wenschelijk is." [30]

In de gemeenteraad van Geldrop

Toen Zesgehuchten in principe akkoord was, lag de bal bij Geldrop. Gedeputeerde Staten stelde het bestuur van deze plaats op de hoogte in een brief van 18 juni 1919 die werd besproken in de raadsvergadering van 5 juli.[31] De raad bestond op dat moment uit de volgende leden: Jan M. baron van Tuyll van Serooskerken (1886-1938), onderwijsinspecteur Franciscus Josephus Fl. Tijssen (1852-1923), handelsagent Johannes Sanders, sigarenfabrikant Johannes Antonius Maria van Bragt (1892-1976), Johannes van Stratum (1877-1958), in administratieve dienst bij een textielfabriek, Johannes van Noorwegen (1863-1939), meesterknecht in een textielfabriek, en Henricus Turken (1871-1935), bedrijfsleider bij een brouwerij.

Het college van B&W introduceerde de brief bij de raad met het advies om in te stemmen met de vereniging van beide gemeenten. Raadslid Van Noorwegen las in de brief dat de samenvoeging voor Zesgehuchten financieel

[30] RHCe, GAZ, inv.nr. 18, correspondentieregister B. en W., 19 mei 1919 no 58.

[31] RHCe, GAG, inv.nr. 11, notulen gemeenteraad Geldrop van 5 juli 1919.

voordelig was en concludeerde daaruit dat deze voor Geldrop dus nadelig uitpakte. Burgemeester Fleskens wees op het feit dat kleine gemeenten zoals Zesgehuchten hun ambtenaren (waaronder hijzelf!) niet meer behoorlijk konden belonen. Samenvoeging zou dit probleem oplossen en hij zag overigens in de financiële toestand van beide gemeenten geen bezwaar voor een samengaan. Raadslid Sanders stond positief tegenover een vereniging en was van mening dat die voor beide gemeenten positief zou uitpakken. Toch wilde hij eerst de mening van de bevolking peilen. Fleskens wees hem erop dat hij als raadslid de belangen van de bevolking al behartigde en dat het zijn taak was voorstellen in die rol te beoordelen. Daarnaast schreef artikel 131 van de Gemeentewet voor dat bij annexatie het wetsontwerp waarin deze geregeld werd moest worden voorgelegd aan het oordeel van de raad en aan een door de kiezers voor de raad te kiezen commissie uit de ingezetenen. Bij deze verkiezing konden de ingezetenen hun belangen laten meewegen.

Omdat in de betreffende vergadering van de raadsleden gevraagd werd de brief van Gedeputeerde Staten te beoordelen en daarbij het algemeen belang voorop te stellen, kwamen de argumenten nog eens aan bod. Het was belangrijk de wettelijke toestand in overeenstemming te brengen met de feitelijke toestand, een argument dat ook in de brief aan Zesgehuchten centraal had gestaan. Raadslid Van Bragt vermoedde dat de vereniging Geldrop veel geld zou kosten, omdat er in Zesgehuchten nog veel moest gebeuren aan het onderhoud en de verharding van wegen en de verlichting, iets dat in Geldrop voor een belangrijk deel al was voltooid. Fleskens veegde dit bezwaar van tafel omdat bij elke investering dienaangaande de gemeenteraad dan moest bepalen of deze haalbaar was. Hij wees er nogmaals op dat de historische ontwikkelingen beide gemeenten in elkaars armen gedreven hadden. Ook had Geldrop wel degelijk belangen bij de annexatie. De gemeente werd aan drie zijden omgeven door Zesgehuchten en bij toekomstige uitbreidingen van Geldrop vormden de gemeentegrenzen een onoverkomelijk beletsel.

Nadat Fleskens de tegenstemmen zoveel mogelijk tot zwijgen had gebracht en alleen de positieve punten van het voorstel overbleven, bleken bij stemming zes van de zeven raadsleden voor vereniging en een positieve reactie naar Gedeputeerde Staten. Alleen Sanders bleef bij zijn standpunt en stemde tegen.

Op 11 juli 1919 beantwoordde het college van B&W de brief van Gedeputeerde Staten.[32] De brief bevat een kort verslag van het vorenstaande dat leidt tot de conclu-

sie dat men is heengestapt over de aanvankelijke financiële bezwaren. Verder wijst het college op de onderlinge economische verbondenheid tussen beide gemeenten en de problemen die Geldrop ondervond door gebrek aan bouwgrond: “Wegens gebrek aan bouwterreinen in de gemeente Geldrop, worden nu reeds woningen en gebouwen gesticht in de gemeente Zesgehuchten, die waren er terreinen in Geldrop beschikbaar, daar niet gesticht zouden worden.” Kortom, het tegenhouden van de ontwikkelingen door niet in te stemmen met de annexatie “werkt zeer in het nadeel van beide gemeenten”.

De afdeling Hulst

Er kwam een kink in de kabel van een soepele wettelijke afhandeling van de vereniging. Die kink bestond uit de onder de gemeente Zesgehuchten vallende afdeling Hulst. Deze afdeling had al een lange geschiedenis.

In de Middeleeuwen werden woeste gronden zoals heide, weilanden en bossen soms door een heer aan dorpen, vrijheden en steden of een groep bewoners in eeuwigdurend gebruik gegeven.[33] Deze moesten daarvoor een aanbataling doen en daarna een jaarlijkse cijns. De heer erkende hiermee dat er een gebied was, het cijnsgoed, dat bijvoorbeeld ingezetenen van een gehucht gezamenlijk in eigendom hadden. De jaarlijkse cijns voldeden de eigenaren uit de opbrengsten van het gebied. Het financiële beheer van cijnsgoederen was in handen van gemeentebesturen.

Nadat vanaf 1798 de juridische status van dergelijke gebieden onduidelijk was, maakte de gemeentewet van 1851 het mogelijk dat gedeelten van gemeenten die een eigen vermogen bezaten als afdelingen min of meer een apart bestaan kregen. Over het bezit van zo'n afdeling werd door de gemeente een afzonderlijke administratie bijgehouden. In 1871 kwam er een regeling waarin de rechten en plichten van zowel inwoners als gemeenten werden vastgelegd. Die hadden in grote lijnen de volgende inhoud: 1e De inwoners van een afdeling waren met uitsluiting van ieder ander de vruchtgebruikers van de grond van de afdeling; 2e Op die inwoners drukten ook de lasten en schulden op de grond; 3e De gronden werden beheerd door de gemeente, die werd bijgestaan door een commissie van bijstand, bestaande uit afgevaardigden van de afdeling. De kosten die de gemeente

[32] RHCe, GAG, inv.nr. 83, brief aan Gedeputeerde Staten van 11 juli 1919.

[33] Zie voor het onderwerp Cijnsgoed ook: Redactie, *Het gaat den boeren goed*, 41-45.

maakte voor beheer en administratie waren voor rekening van de afdeling; 4e Ieder jaar moest de gemeente per afdeling een aparte begroting opstellen en ter goedkeuring opsturen naar Gedeputeerde Staten; 5e De archiefstukken van die afdelingen behoorden tot het archief van de gemeente.

Ook het Hulster cijnsgoed bleef na 1798 in de handen van enkele inwoners van Hulst en veranderde in een afdeling die bij Koninklijk Besluit van 30 december 1871 werd ondergebracht bij de gemeente Zesgehuchten.[34] In de daaropvolgende jaren gingen er stemmen op om de gronden te gelde te maken, maar uiteindelijk besloot de gemeente Zesgehuchten de moerassige gronden zelf te gaan verbeteren. In 1911 sloot de gemeente ten behoeve van de ontginning van het Hulsterbroek nog een tijdelijke lening af ten laste van de afdeling Hulst.[35] In een brief van 19 november 1919 deelde Gedeputeerde Staten aan het bestuur van Geldrop mee dat het de bedoeling was in het wetsontwerp tot de vereniging van de gemeenten Geldrop en Zesgehuchten een artikel op te nemen waarbij de afdeling Hulst zou worden opgeheven. Op 12 december antwoordde het college van B&W dat het in principe akkoord was met de opheffing van Hulst. Dus kwam het tot een wetsontwerp dat op 31 december 1919 met een memorie van toelichting aan de afzonderlijke gemeenteraden werd gezonden met het verzoek om voor 1 april 1920 de mening van de raad te laten weten.[36]

De gemeenteraad van Zesgehuchten behandelde in de raadsvergadering waarin het wetsontwerp beoordeeld werd afzonderlijk een brief van het college van Geldrop.[37] Daarin stelt dat college voor artikel 3 van het wetsontwerp zodanig te wijzigen, dat de afzonderlijke regeling voor de afdeling Hulst voor de nieuwe gemeente Geldrop komt te vervallen. Het gemeentebestuur van Geldrop was na bestudering van het wetsontwerp tot de conclusie gekomen dat het artikel betreffende Hulst in de toenmalige maatschappelijke verhoudingen niet meer paste en het doel van de regeling daarmee ook niet bereikt

werd.[38]

Het probleem 'Hulst' had tot gevolg dat sommige raadsleden zich niet voor honderd procent conformeerden aan het voorgestelde wetsontwerp voor de vereniging. Aan de kant van Zesgehuchten was het oorspronkelijke enthousiasme ook getemperd.

De besluitvorming in Zesgehuchten

Dat werd wellicht veroorzaakt doordat men tijd had gehad om over de consequenties na te denken. De samenstelling van de gemeenteraad was als gevolg van de verkiezingen in 1919 behoorlijk gewijzigd en dat heeft mogelijk een nog grotere invloed gehad. Deze verkiezingen waren het gevolg van het aangenomen initiatiefvoorstel-Marchant (kiesrecht voor vrouwen) als gevolg waarvan de gehele raad aftrad en alle leden opnieuw verkozen moesten worden.

Hubertus van Stekelenburg en Peter van Gastel waren herkozen en de laatste was tevens wethouder en locoburgemeester geworden. Hij was tijdens de beslissende vergadering op 26 januari 1920 voorzitter.[39] Nieuwe raadsleden waren smid Johannes Jacobus van der Putten (*1890), landbouwer Hendricus de Groof (1878-1940), spoorwegaarbeider Johannes Hendrikus Verhoeven (1876-1945), wever Johannes van Santvoort (*1871) of landbouwer Francis van Santvoort (*1873) en wever Joannes Franciscus van den Berk (1861-1941).

*N.V. Geldropsche Machinefabriek van wethouder Johannes Jacobus van der Putten (*1890), ca. 1917.
(Bron: Collectie Heemkundekring 'De Heerlijkheid Heeze-Leende-Zesgehuchten')*

[34] Zie voor de afdeling Hulst: Coenen, *Alles wat hier leeft*, 75, 110-111.

[35] Zie voor het Hulsterbroek: Redactie, *Het gaat den boeren goed*, 201-202.

[36] RHCe, GAG, inv.nr. 83, brieven aan college B&W van 19 november en 31 december 1919; brief aan Gedeputeerde Staten van 12 december 1919.

[37] RHCe, GAZ, inv.nr. 8, notulen gemeenteraad Zesgehuchten van 26 januari 1920.

[38] RHCe, GAG, inv.nr. 83, brief aan Gedeputeerde Staten van 8 maart 1920.

[39] Zie noot 37.

Wethouder Van der Putten nam als eerste het woord. Hoewel hij het jammer vond dat Zesgehuchten haar zelfstandigheid moest opgeven, was hij toch voor annexatie. Hij vond de financiële situatie hopeloos en zag ook de toekomst somber in. Er “kon nooit aan het ondernemen van een of ander werk gedacht worden, o.a. het leggen van een elektrische kabel voor kracht en licht.” Van der Putten was ook van mening dat fabrikanten in de toekomst niet in Zesgehuchten zouden gaan wonen en dat was nodig om meer belastinginkomsten te genereren. Het nieuwe, in Hout woonachtige raadslid Verhoeven zag wel bezwaren voor de inwoners van de verafgelegen gehuchten, maar vond dat de vereniging zulke grote voordelen opleverde, dat hij voor stemde. Ook hij verwees naar de financiële situatie en verwachtte dat in een grotere gemeente het onderhoud van de wegen beter uitgevoerd zou worden zonder ten laste te komen van de omwonenden. Van Stekelenburg was gezien de financiële moeilijkheden voor annexatie. Van Santvoort was het, zij het tegen heug en meug, met hem eens. Wel vreesde hij voor “een stiefmoederlijke behandeling van deze kleine gemeente bij een zooveel grotere.” Hij was persoonlijk bereid geweest het dubbele aan belasting te betalen.

Een belangrijke tegenstemmer was wethouder Van Gastel, die in 1919 nog voor had gestemd. Hij vond het bezwaarlijk dat het gemeentehuis van Zesgehuchten als publiekrechtelijk gebouw zou verdwijnen en inwoners voortaan naar Geldrop moesten voor hun contact met de gemeente. Verder meende hij dat “waar vroeger beide gemeenten een geheel waren, Zesgehuchten van Geldrop is afgegaan omdat eerstgenoemde zich door laatstgenoemde stiefmoederlijk behandeld voelde,” en dat annexatie zou leiden tot terugkeer van die oude toestand. Van Gastel schetste een gang van zaken die zich nooit heeft voorgedaan. Het één geheel zijn van beide gemeenten gold alleen op kerkelijk gebied. Ze vormden van oudsher één parochie tot Zesgehuchten in 1867 een zelfstandige parochie werd. Van Gastel had zich misschien laten misleiden door de memorie van toelichting bij het wetsontwerp waarin staat: “Voor ruim eene eeuw vormden de gemeenten een geheel”.^[40] Het op Riel woonachtige raadslid De Groof wees op de grote afstand tussen het nieuwe centrum in Geldrop en de gehuchten Riel, Putten, Genoehuis en Gijzenrooi en op de uiteenlopende belangen van beide gemeenten. Hij vreesde dat de landbouw zou lijden onder de annexatie omdat het

aandeel landbouwers in de nieuwe gemeente klein zou zijn. Ook was hij optimistisch ten aanzien van de toekomstige financiële situatie. Hij verwachtte dat de mooie bouwterreinen in Zesgehuchten langs de rijksweg Eindhoven-Geldrop kapitaalkrachtige Eindhovenaren zouden aantrekken die de hoge Eindhovense belastingen wilden ontvluchten. De laatste tegenstemmer was Van den Berk. Hij achtte zich geen pessimist, hoewel ook hij zich bewust was van de financiële zorgen van Zesgehuchten. Evenals andere sprekers vreesde hij echter vooral de stiefmoederlijke behandeling van het kleine Zesgehuchten door het grote Geldrop gezien de uiteenlopende belangen. Van den Berk vreesde dat Zesgehuchten door Geldrop “opgeslokt” zou worden.

Ondanks het getemperde enthousiasme stemde de raad met vier tegen drie stemmen in met de toekomstige vereniging. Met betrekking tot de afdeling Hulst wees wethouder Van der Putten op de vroegere rechten die enkel de bewoners van het gehucht Hulst met uitsluiting van anderen hadden op de eigendommen van de afdeling. De raad had Gedeputeerde Staten eerder laten weten dat met algehele stemmen besloten was niet te tornen aan die rechten en hij zag geen reden daar op terug te komen. De raad besloot afwijzend te reageren op de vorengevoemde brief van het gemeentebestuur van Geldrop.

De besluitvorming in Geldrop

De raad die op 13 maart 1920 het wetsontwerp behandelde week op drie plaatsen af van die tijdens de vergadering van 5 juli 1919. De nieuwe raadsleden waren bierbrouwer Cornelis Franciscus Brouwers (*1887), landbouwer Petrus Johannes Meulendijks (1895-1936) en bakker Johannes Lucas Coppens (*1875).

Het college van B&W legde het ontwerp voor met het advies dit goed te keuren behoudens de aanpassingen van artikel 3.^[41] De commissie naar aanleiding van artikel 131 van de Gemeentewet vond dat de aparte huishouding voor de afdeling Hulst behoorde te vervallen en had een wijziging van artikel 3 voorgesteld om hier aan te voldoen.^[42] Burgemeester Fleskens schetste nog eens de hiervoor genoemde ontwikkelingen en de noodzaak de wettelijke en feitelijke toestand met elkaar in overeenstemming te brengen. Tevens wees hij er op dat de vergadering van 5 juli 1919 niet geleid had tot financiële

[41] RHCE, GAG, inv.nr. 11, notulen gemeenteraad Geldrop van 13 maart 1920.

[42] RHCE, GAG, inv.nr. 83, brief aan Gedeputeerde Staten van 12 april 1920.

[40] Coenen, *Alles wat hier leeft*, 141.

bezwaren.

Het nieuwe raadslid Brouwers was het eens met de algemene strekking van het voorstel maar kon de vereniging niet steunen als Gedeputeerde Staten niet akkoord waren met de opheffing van Hulst. Hij zag vooral financiële nadelen voor Geldrop, terwijl Zesgehuchten niets zou bijdragen aan de nieuwe gemeente als de afdeling Hulst niet werd opgeheven. Fleskens vond de financiële nadelen onbelangrijk en sprak de verwachting uit dat de bouwterreinen aan de weg Eindhoven-Geldrop kapitaalkrachtige inwoners zouden aantrekken. Het argument dat het Zesgehuchtense raadslid De Groof aanvoerde voor de zelfstandigheid van Zesgehuchten gebruikte Fleskens om te pleiten voor de vereniging van beide gemeenten. Beiden koesterden dus dezelfde verwachtingen ten aanzien van dit gebied. Brouwers bleef bij zijn mening en werd daarbij gesteund door Sanders. Deze had geïnfomeerd bij andere gemeenten waar nog een afzonderlijke afdeling bestond en was van mening dat zo'n afdeling bij samenvoeging van gemeenten moest verdwijnen. Burgemeester Fleskens deed ook nog een alternatief voorstel in verband met de afdeling Hulst. Hij respecteerde de eigendommen van die afdeling volgens de regeling van 1871. De weinige baten uit dit grondbezit moesten dan aan de inwoners ten goede komen door onderhoud aan de openbare werken op het grondgebied van de afdeling. Op die manier zouden de inwoners hun baten behouden en zou de gemeente geen extra lasten krijgen. Raadslid Meulendijks was het eens met het college en dan met name ook met dit voorstel.

Bij de stemming bleek dat de afwezige Coppens zich op voorhand al akkoord had verklaard met het ontwerp. De leden Van Bragt, Turken en Meulendijks waren voor een onvoorwaardelijke aanname en Sanders en Brouwers behielden hun bezwaren tegen artikel 3. Het gemeentebestuur stuurde het aangenomen wetsontwerp retour aan Gedeputeerde Staten inclusief het gewijzigde artikel 3 (de opheffing van afdeling Hulst).[43] Indien dit college niet akkoord zou zijn met deze wijziging, dan verzocht het gemeentebestuur akkoordbevinding met het alternatieve voorstel van B&W, dat tevens werd meegestuurd.

Na de vereniging

Zo kwam het samengaan van Zesgehuchten en Geldrop betrekkelijk 'pijnlijk' tot stand. Volgens Coenen stonden er in de kranten geen ingezonden stukken. De bevolking stemde waarschijnlijk in met de nieuwe situa-

[43] Idem.

tie.[44] In het Staatsblad werd onder nummer 693 de "Wet van den 29sten April 1921 tot vereniging van de gemeenten Geldrop en Zesgehuchten" afgekondigd. Deze wet ging in op 1 mei 1921 en de naam van de nieuwe gemeente was Geldrop. De afdeling Hulst bleef tot 1943 bestaan en viel vanaf 1922 onder het gemeentebestuur van de nieuwe gemeente.

De fusie leidde in 1921 opnieuw tot gemeenteraadsverkiezingen. Het toegenomen inwonertal van de nieuwe gemeente als gevolg van de annexatie (van 3686 naar 5032) gaf toen bovendien recht op elf in plaats van zeven raadszetels. Uit de oude gemeenteraad van Geldrop kwamen de herkozen leden Brouwers, Meulendijks, Sanders, Turken en Van Tuyll van Serooskerken. Van Noorwegen die in 1919 niet herkozen was, kwam nu opnieuw in de raad. Helemaal nieuw was Andries Willem Janssen (*1888). Uit de oude gemeenteraad van Zesgehuchten kwamen de herkozen leden A.H. van Gastel, P. van Gastel, Van Stekelenburg en Verhoeven.

Wethouder Jan Maximiliaan baron van Tuyll van Serooskerken (1886-1938).

(Bron: Collectie Historisch Documentatiecentrum Geldrop-Mierlo)

Op 13 augustus 1921 hield de nieuwe gemeenteraad de eerste raadsvergadering.[45] J.M. baron van Tuyll van Serooskerken werd met tien stemmen voor en één tegen als eerste tot wethouder gekozen en C. Brouwers vervolgens met acht stemmen voor en drie tegen als tweede. In de vergadering van 10 september volgde de vaststelling van de verordening betreffende het afkondigen van

[44] Coenen, *Alles wat hier leeft*, 143.

[45] RHCe, GAG, inv.nr. 11, notulen gemeenteraad Geldrop van 13 augustus 1921.

plaatselijke verordeningen.[46] J. Sanders vroeg de belangrijkste besluiten voortaan ook in de voormalige gemeente Zesgehuchten af te kondigen en Fleskens zegde toe daar bij belangrijke besluiten zeker toe over te gaan. De nieuwe uit elf leden bestaande gemeenteraad paste niet in de raadszaal van het bestaande gemeentehuis. De secretarie van de oude gemeente Geldrop bestond uit de gemeentesecretaris en twee ambtenaren en verder was er een gemeentebode. Voor de nieuwe gemeente zouden waarschijnlijk meer ambtenaren nodig zijn en er moest tevens ruimte komen voor het archief van de gemeente Zesgehuchten en de registers van de Burgerlijke Stand. Dus kocht de gemeente op advies van burgemeester Fleskens het pand aan van de familie Schellens aan de Hofstraat als nieuw gemeentehuis. Op 2 november 1922 werd daar de eerste raadsvergadering gehouden.[47] Het gemeentehuis van Zesgehuchten dat geen functie meer had, werd in 1925 in een publieke verkoping van de hand gedaan.

Achterzijde van het nieuwe gemeentehuis aan de Hofstraat. (Bron: Collectie Heemkundekring 'De Heerlijkheid Heeze-Leende-Zesgehuchten')

Ontwikkelingen in de nieuwe gemeente

Al voor de vereniging werkten de Boerenbonden van Zesgehuchten en Geldrop samen. De annexatie betekende een nog betere samenwerking omdat meer landbouwers (uit Zesgehuchten) de aan- en verkoopvereniging en de onderlinge veeverzekering rendabeler maakten. Op 27 mei 1921 werden de afzonderlijke Boerenbonden

opgeheven en de nieuwe Boerenbond opgericht. Op 3 juli volgde de oprichting van een nieuwe handelsraad voor de in- en verkoop van voeder en kunstmest en in 1923 nam de Geldropse Boerenbond het filiaalpakhuys van de Coöperatieve Handelsvereniging Veghel (CHV) over. Deze gebeurtenissen leidden de bloei van de Boerenbond in, die in 1928 onder meer resulteerde in het in gebruik nemen van een eigen pakhuys.[48]

Voor 1921 werd al samengewerkt tussen Geldrop en Zesgehuchten ten behoeve van de levering van elektriciteit. De nieuwe gemeente beschikte over meer slagkracht op het gebied van de voorziening van gas, water en elektriciteit. In 1925 richtte deze een eigen Gemeentelijk Gas- en Waterleidingsbedrijf op, dat gas en water betrok uit Eindhoven. In het kader van de werkverschaffing werd in 1924 en 1925 het bovengronds elektriciteitsnet vervangen door een ondergronds net. In de jaren twintig startte men in datzelfde kader met de aanleg van waterleiding en riolering.[49]

Die werkverschaffingsprojecten waren noodzakelijk omdat er vanaf 1923 een periode van 'malaise' intrad in de Geldropse textielindustrie. De Eerste Wereldoorlog (1914-1918) had voor de textiel fabrieken in Geldrop gouden tijden ingeluid. Het neutrale Nederland kon tijdens de oorlog blijven produceren, terwijl in de omliggende landen de productie als gevolg van de oorlog juist stagneerde. Het duurde tot in het begin van de jaren twintig voordat daar voldoende herstel was opgetreden waardoor de export van textiel sterk terugliep.[50]

Een belangrijk argument voor de samenvoeging aan Geldropse kant was het gebrek aan uitbreidingsmogelijkheden van Geldrop. Wat deed de nieuwe gemeente met de 'bouwterreinen' waarover deze vanaf 1921 de beschikking had? Omdat de materiaalkosten na de Eerste Wereldoorlog hoog waren ontstond er niet meteen een bouwhausse. Een van de eerste initiatieven was de bouw in 1923 van twaalf arbeiderswoningen aan de Smuldersstraat. In datzelfde jaar bestonden er plannen voor een nieuwe wijk met arbeiderswoningen op het grondgebied van Zesgehuchten. Daar klonken felle protesten, onder meer van pastoor Gerardus Maria van Hooff (1873-1965). Er bestond de vrees dat "B. en W. het uitschot van Geldrop in een kolonie op Zesgehuchten wilden onderbrengen". De nieuwe wijk kwam er niet,

[46] RHCe, GAG, inv.nr. 11, notulen gemeenteraad Geldrop van 10 september 1921.

[47] Coenen, *Alles wat hier leeft*, 139, 146.

[48] *Idem*, 197; *Boeren en Fabrikeurs. Een historische tocht door Geldrop & Zesgehuchten* (zp 2018) 147-148.

[49] Coenen, *Alles wat hier leeft*, 229.

[50] *Idem*, 206-207.

*Huizenrij 'De twaalf apostelen' aan de Smuldersstraat, omstreeks 1980.
(Bron: Collectie Heemkundekring 'De Heerlijkheid Heeze-Leende-Zesgehuchten')*

maar wel werd op Zesgehuchtens grondgebied aansluitend aan Geldrop gebouwd. Aan de Losweg volgde vanaf 1928 de bouw van de eerste huizen en de Eindhovenseweg kreeg vanaf de jaren twintig ook steeds meer bebouwing. Het betrof wel altijd particuliere woningbouw. De arbeiderswijk die pastoor Van Hooff had willen tegenhouden, kwam er toch. In mei 1928 kocht de woningbouwstichting Thuis Best de bossen van het landgoed Tivoli van Jan M. baron Van Tuyll van Serooskerken en verkreeg van de gemeente Geldrop toestemming om daar huizen te bouwen. Zo ontstond vanaf 1929 de nieuwbouwwijk Tivoli. Deze diende overigens niet om Geldropse arbeiders onderdak te bieden, want het overgrote deel van de inwoners was afkomstig uit Eindhoven en werkzaam bij Philips.[51]

Hoewel de verwachtingen die tijdens de besluitvorming in 1919 en 1920 een rol speelden niet allemaal werkelijkheid zijn geworden, bevonden de raadsleden die voor samengaan waren zich aan de 'goede' kant van de ge-

*De Leeuwenstraat in Tivoli in de jaren dertig.
(Bron: www.geschiedenisgeldrop-mierlo.nl/)*

schiedenis. De ontwikkelingen in de jaren twintig en dertig maakten een meer robuuste gemeente die daar adequaat op kon reageren noodzakelijk. Burgemeester Fleskens had geconstateerd dat de historische ontwikkelingen de gemeenten in elkaars armen hadden gedreven en die ontwikkelingen zouden in de volgende decennia samengaan nog meer noodzakelijk maken.

[51] *Idem*, 150-153.